

Drepturile omului

Drepturile omului sunt drepturi inerente pentru toți oamenii, indiferent de naționalitate, origine, culoare a pielii, sex, orientare sexuală, vârstă, limbă, religie sau orice altă condiție socială (principiul nediscriminării). Prin urmare, drepturile omului sunt universale.¹

Ele sunt inalienabile, ceea ce înseamnă că nu ar trebui îndepărtate (exceptând situațiile specifice ca urmare a unui proces echitabil).

De asemenea, sunt indivizibile și interdependente deoarece nu te poți bucura pe deplin de un drept fără a te bucura și de celelalte.

Din punct de vedere istoric, drepturile omului au fost negate și încălcate, așa cum s-a întâmplat în Europa în timpul regimurilor totalitare și, din păcate, și în zilele noastre oamenii din întreaga lume suferă din cauza diferitelor tipuri de încălcări ale drepturilor omului.

Drepturile omului sunt protejate de legea internațională privind drepturile omului, atât la nivelul Națiunilor Unite, cât și la nivel regional.

Primul document care stabilește că drepturile fundamentale ale omului să fie universal protejate este Declarația Fundamentală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la Paris în data de 10 decembrie 1948.

Acest text s-a născut ca urmare a celui de-al doilea Război Mondial, ca răspuns la actele barbare care au fost comise cu scopul de a nu le mai avea. Și nu întâmplător, în același an, Convenția asupra genocidului a fost adoptată și de Adunarea Generală a ONU.

Declarația începe după cum urmează:

” Toate ființele umane s-au născut libere și egale în demnitate și drepturi” (art. 1, UHDR).

Libertatea și egalitatea fiecărei ființe umane sunt astfel afirmate. Odată cu sfârșitul războiului și a genocidului evreilor aduse în atenția opiniei publice, a apărut nevoia de a proteja indivizii ca atare și de a pune demnitatea umană în prim-plan. Semnificativ, cuvintele de deschidere ale UDHR precizează principiul nediscriminării, referindu-se la "toate ființele umane".

---

¹ Menționăm aici așa-numita dezbateră „universalism-relativism”. Dacă pe de o parte universalistii susțin că drepturile omului sunt universale, pe de altă parte, relativistii culturali obiectează că nu este posibil să vorbim despre drepturile universale ale omului, valabile pentru toată lumea în orice context, considerând drepturile omului ca fiind dependente din punct de vedere cultural. Potrivit relativistilor, așa-numitele drepturi universale ale omului sunt rezultatul impunerii unui anumit tip de ființă umană, cea occidentală, asupra celorlalte, privind prin urmare universalismul drepturilor omului ca pe un instrument al neocolonialismului și al imperialismului cultural.

În prima parte a Declarației (art. 1-21), sunt enumerate drepturile de „primă generație” sau drepturile civile și politice: dreptul la egalitate, libertatea față de discriminare, dreptul la viață, libertatea și securitatea personală, dreptul de a nu fi supus sclaviei, torturii și altor tratamente sau pedepse inumane sau degradante, dreptul la o egală protecție a legii, nimeni nu trebuie să fie arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar, dreptul la o audiere corectă și publică, respectarea vieții private, libertatea de mișcare, dreptul de a căuta și de a beneficia de azil, dreptul la o cetățenie, dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie, dreptul la proprietate, libertatea de gândire, de conștiință și de religie, libertatea de exprimare și de informare, libertatea de întrunire și de asociere pașnică, dreptul de a participa la actul de guvernare.

Următoarea parte (art. 22-27) din Declarație stabilește „a doua generație” sau drepturile economice și sociale: dreptul la securitate socială, dreptul la muncă, dreptul la odihnă și recreație, dreptul la hrană, îmbrăcăminte, locuință, îngrijire medicală, precum și la serviciile sociale necesare, dreptul la educație, dreptul de a participa la viața culturală a comunității.

În mod semnificativ, structura Declarației reflectă dificultățile de mediere dintre diferite viziuni ideologice și găsirea unei înțelegeri comune a drepturilor și a libertăților. De fapt, textul a fost elaborat de reprezentanți provenind din întreaga lume și cu diferite fundamente juridice și culturale. În mod special, sistemul politic și economic occidental (reprezentat în special de SUA, Marea Britanie și Franța) și cel socialist (reprezentat în primul rând de URSS) se opuneau reciproc.

Când vine vorba despre Declarația Universală a Drepturilor Omului, este important să reținem că aceasta stabilește un standard comun de realizări pentru toate popoarele și națiunile, dar fiind o declarație, nu este obligatorie din punct de vedere juridic în toate statele. Totuși, unele dintre aceste norme sunt acum considerate ca fiind drept cutumiar, și aproape toate au fost incluse în numeroase tratate internaționale și regionale privind drepturile omului, obligând statele să respecte, să protejeze și să îndeplinească drepturile omului.

La nivel internațional au fost scrise multe documente și tratate de către Sistemul Națiunilor Unite, iar la nivel regional au fost scrise de către Consiliul European, Organizația Statelor Americane, Uniunea Africană și Liga Statelor Arabe.

La nivelul Națiunilor Unite avem cele două pacte: Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale² (1966) și alte tratate specifice care includ: convenția genocidului (1948), menționată anterior, convenția privind statutul refugiaților (1951), convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare (1965),

Convenția internațională asupra eliminării și reprimării crimei de Apartheid (1973), Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (1979),

---

² Motivul pentru două legi în loc de una este din nou opoziția ideologică dintre delegațiile occidentale și cele socialiste.

Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante(1984), convenția cu privire la drepturile copilului(1989), convenția cu privire la protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți (1990), convenția națiunilor unite împotriva criminalității transnaționale organizate (2000), convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane (2000), convenția privind drepturilor persoanelor cu dizabilități (2006), convenția privind lupta împotriva dispariției forțate(2006).

La nivel regional amintim: convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (1950), cartă europeană socială(1961), cartă europeană privind drepturile fundamentale, convenția americană privind drepturile omului (1969), cartă africană privind drepturile omului și popoarelor (1981), cartă arabă privind drepturile omului (2004).

Aceste organizații regionale au încheiat ,de asemenea, tratate cu subiecte specifice ,cum ar fi naționalitatea, traficul de ființe umane, tortura, dispariția forțată, discriminarea persoanelor cu dizabilități, drepturile femeilor și violența împotriva femeilor, drepturile și bunăstarea copilului.

Deși sunt multe tratate care menționează obligații legale între statele membre pentru a implementa acele drepturi în sistemul lor național, unele dintre acestea au fost ratificate de mai mult de ¾ dintre țările lumii, mai sunt încă multe probleme în ceea ce privește executarea acestor norme.

În primul rând, un stat este obligat prin tratat doar când l-a ratificat și acest lucru poate dura mult, chiar ani. În al doilea rând, sunt state care au semnat dar nu au ratificat unele tratate, de exemplu Statele Unite nu au ratificat nici Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei și nici Convenția privind drepturile copilului.

Mai mult decât atât un stat poate fi parte a unui tratat, adoptând în același timp rețineri în legătură cu prevederile specifice, având ca rezultat excluderea efectelor juridice asupra acestui stat, cu condiția ca reținerile să nu fie incompatibile cu obiectul și scopul convenției. Problema este că numeroase restricții la tratatele privind drepturile omului au fost făcute de state, pretinzând incompatibilitatea tratatului cu legea națională, cultura sau religia și, de o importanță extremă, unele restricții sunt atât de largi în sfera lor de aplicare încât efectul lor nu poate fi limitat la articole specifice din convenție.

În ceea ce privește sistemul care trebuie să promoveze respectarea tratatelor de către state, fiecare tratat al ONU are propriul sau comitet, comisia sau de tratate alcătuită din experți independenți cu o dublă funcție: interpretarea tratatului prin "comentarii generale" ("Recomandări generale" pentru CEDAW), care contribuie la înțelegerea normelor tratatului și

la monitorizarea respectării de către statele membre a unor mecanisme diferite (plângeri, rapoarte periodice transmise de membrii statului, anchete) care întotdeauna rezulta într-o recomandare către statul membru. Comisia de tratate emite, de fapt, așa-numitele “observații finale” care nu sunt decizii obligatorii din punct de vedere legal și care de cele mai multe ori primesc foarte puțină atenție.

La nivelul ONU există, asadar, un dezechilibru clar: pe de o parte, există multe norme care protejează drepturile omului, dar, pe de altă parte, există lipsuri în sistemul de monitorizare.

În mod diferit, în cadrul sistemului regional european, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost instituită prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului, permițând cetățenilor din țările participante care nu au putut găsi dreptate în instanțele naționale să înainteze petiții. Cu toate acestea nu este greu de înțeles că instanța are un număr foarte mare de cazuri nesolutionate la timp.

În concluzie, legea internațională privind drepturile omului oferă standarde pentru a proteja drepturile omului și libertățile fundamentale la nivel global, dar este dificil să transpună aceste reguli în practică, iar mecanismul de executare este cu siguranță slab, astfel încât 70 de ani de la proclamarea Declarației Universale a Drepturilor Omului cele mai multe dintre aceste drepturi nu sunt încă eficiente, iar încălcarea lor reprezintă adesea normalitatea. Este necesar un sistem puternic de sancțiuni pentru statele responsabile de abuzurile drepturilor omului, împreună cu organele judiciare supranaționale care le aplică pentru a asigura eficacitatea drepturilor omului.

În ceea ce privește lupta pentru drepturile omului, trebuie menționată activitatea depusă în special de mii de ONG-uri care activează în domeniu (ca de exemplu: Human Rights Watch, Amnesty International, Doctors Without Borders/Medici Fără Frontiere), de la negocieri cu guvernele și organizațiile internaționale, colectarea de informații despre încălcarea drepturilor omului și realizarea de campanii de sensibilizare a comunității internaționale, și până la activități de educare a cetățenilor cu privire la drepturile omului și libertățile fundamentale ale acestora.

Discriminare

Discriminarea apare atunci când, în situații similare, indivizii primesc un tratament inegal din cauza apartenenței etnice, a originii, genului, orientării sexuale, limbii, culturii, religiei, opiniei politice, handicapului, vârstei și din multe alte motive.

"Toate ființele umane s-au născut libere și egale în demnitate și drepturi" (art.1, UDHR).

"Orice persoană are dreptul la toate drepturile și libertățile prevăzute în prezenta Declarație, fără deosebire de orice fel, cum ar fi rasa, culoarea, sexul, limba, religia, opinia politică sau de

altă natură, originea națională sau socială, proprietatea, statutul dobândit prin naștere sau în alt fel" (Articolul 2, UDHR).

Principiul nediscriminării este prezent în Declarația Universală a Drepturilor Omului (UDHR), proclamată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la Paris în data de 10 decembrie 1948 și în toate tratatele importante privind drepturile omului. Acest principiu este, de asemenea, esențial pentru anumite convenții ale ONU, cum ar fi Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (1965) și Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (1979).

Există discriminări directe și indirecte: prima, mai ușor de recunoscut, are loc atunci când o persoană sau un grup este discriminat în mod intenționat (de exemplu, dacă solicitanții de locuri de muncă emigranți sunt respinși de un birou de ocupare a forței de muncă), în timp ce al doilea este mai dificil de dovedit și apare atunci când o dispoziție sau o practică aparent neutră afectează în mod negativ anumite categorii de persoane (de exemplu, criteriul de înălțime minimă pentru ofițerii de poliție care poate exclude mai multe femei decât bărbații).

Discriminarea reprezintă o încălcare gravă a drepturilor omului și subminează exercitarea altor drepturi pentru persoana care este supusă acesteia, de exemplu: drepturile la sănătate, educație, muncă, căsătorie și înființare a unei familii, libertățile de exprimare, libertatea de credință și în cele mai tragice cazuri chiar dreptul la viață.

Trebuie avut în vedere faptul că discriminarea are atât consecințe directe, cât și indirecte: consecințe directe asupra persoanelor discriminate și consecințe indirecte asupra întregii societăți, deoarece atunci când oamenii sunt discriminați, ei nu își pot exprima întregul potențial și, prin urmare, nu pot fi cetățeni pe deplin activi.

Discriminarea este strâns legată de intoleranță, ceea ce înseamnă că anumite categorii sunt percepute ca fiind "cei alții", ca fiind "ceva diferit", de exemplu datorită originii lor etnice, religiei sau orientării sexuale și, prin urmare, nu sunt respectate.

Intoleranța poate duce chiar la ură și se manifestă prin diferite forme de violență, de la violență psihologică laucidere.

Din punct de vedere istoric, oamenii au suferit întotdeauna din cauza discriminării și intoleranței. Holocaustul evreilor este o istorie tragică a discriminării și a intoleranței. Scopul ideologiei naziste rasiste a fost exterminarea evreilor și a altor "oameni inferiori".

Este foarte important de menționat faptul că acest lucru nu aparține doar trecutului, milioane de oameni sunt discriminați în fiecare zi în întreaga lume, inclusiv în Europa și țările democratice.

Suntem martorii unei creșteri a intoleranței, a crimelor din ură și a manifestărilor de discriminare și violență în societățile europene contemporane.

Gândiți-vă doar la tratamentul la care sunt supuși emigranții și refugiații sau la discriminarea anumitor grupuri minoritare cum sunt de exemplu romii, sau homosexualii și persoanele cu handicap. Acestea sunt tocmai aceleași categorii care au fost victime ale regimurilor totalitare europene anterioare.

Stigmatizarea și ostracizarea sunt în mare parte prezente în societățile actuale, care sunt pătrunse de sentimentele de frică și de ură, cu consecința subminării unei dezvoltări echilibrate și durabile.

Sexismul, homofobia, xenofobia, romaphobia, islamofobia sunt exemple importante de discriminare perpetuă și, prin urmare, provocări serioase pentru protecția drepturilor omului și pentru creșterea inclusivă a societății.

Femeile, persoanele LGBT, membrii minorităților etnice și religioase ar trebui să poată beneficia fără discriminare de drepturile omului.

De altfel, discriminarea și intoleranța sunt adesea rezultatul stereotipurilor, prejudecăților și lipsei de educație. Prin urmare, campaniile de educare și sensibilizare sunt esențiale atunci când vine vorba de elaborarea de acțiuni menite să prevină și să combată discriminarea, intoleranța și consecințele acestora. Numai astfel ne putem duce lupta noastră zilnică împotriva discriminării, și anume schimbând diametral atitudinile actuale față de "diversitate" în societățile europene, în vederea prevenirii ostracizării și promovării incluziunii sociale.